

Modus vivendi: diaspora

Jitka Cardová, srpen 2009

Modus vivendi: diaspora

*Budou se ptát: „Proč jste zašli o tolik dál? Proč jste svým lidem utekli?“*¹

Zjednodušený nárys—vodítko—krajinná mapa—hierarchie—vztažná soustava:

1. Greg Egan a diaspora v rozumění jeho textu – příběh izolovanosti s touhou jedince/druhu po otevřené proměně v komunikaci s někým jiným – nomádství napříč miliony vesmírů, zanechávání stop, signálů, rozsévání diaspor pro možnost komunikace – a skepse taková, nad reálnou možností otevřené komunikace s někým jiným, že v románu postavy (jedinci, druhy) volí zánik z rozhodnutí, z nemožnosti (hranice trpělivosti, poločas rozpadu naděje) dál trvat ve svých stupních volnosti, jestliže bez další proměny někým jiným.

Poslední k nám přeložený a znovu neotřesitelně překvapivý, jedinečný text Grega Egana je Diaspora.² A slovem diaspora se musí napříč textem otáčet, ve všech stupních volnosti,³ aby z různých vztažných soustav vydalo své základní významy.

¹ Egan 2005: 10.

² Greg Egan je matematik, programátor a především autor závažných titulů tzv. „hard sci–fi“ a „speculative fiction“ literatury. Greg Egan není přísně vzato vědec, fyzik, je interpret, teoretik poznání a filosof, využívá nikoli fyzikálních objevů a vynálezů, vědeckých výrobků, ale teorií poznání a jejich limitů – domýšlí je, překračuje a používá v možnostech toho, co znamenají; v jeho knihách není důležitým sdělením, že lidé mohou plnohodnotně(ji) žít jako komplexní datové programy běžící na hardwaru, že mohou obývat indexové, matematické krajiny, ale domýšlení důsledků takové existence pro jedince, pro společnost, komunikaci, samotu, izolaci, identitu, vývoj druhu, redefinici vztahů, cílů a tužeb, způsobů života, možností a směru jejich využití – a především jej zajímá, co mohou takové myšlenkové experimenty říci zpětně o nás, kdo jsme, jaká je naše definice a nutnosti a zákonitosti našeho chování ve světle různých „stupňů volnosti“, jak nám je dává popouštění otevírá fyziky, biologie, chemie... ale především obraty v myšlení. Greg Egan otáčí člověka, přehrává ho do různých prostředí a podmínek a dívá se, co to řekne tady a teď o nás, nám, kdo jsme... a předvádí uhrančivou krásu člověka, jedince, kdykoli se v nových podmínkách ocitá na hranicích svých možností a přepadá přes jejich okraj do neznáma, do nového tvaru.

Takové je prostředí knih Grega Egana a jeho nesmlouvavá odkrývání limitů, omezení vlastních druhů nebo jedinců, biologických, fyzikálních, chemických – ale především myšlenkových, která vystoupí tím lépe, když nás Egan těch ostatních zbaví. A příběhy jeho postav, jejichž základní otázkou jsou vždy možnosti jejich existence, tak poskytují nejširší možné pole pro zkoumání, jakou povahu má komunikace, jaké jsou její cíle, možnosti a omezení.

A v závěrech, k nimž nechává člověka přijít, se mi Greg Egan jeví soulehlý s tím, jak dnes a v našem světě chápeme komunikaci já, a zdá se, že se pro jedince nacházím u stejné míry skeptičnosti... ačkoli pak už ne u stejného východiska z ní.

³ Jako stupně volnosti se ve fyzice označují vzájemně nepřímo závislé veličiny (parametry, vnitřní proměnné), které určují stav systému. Zde je nutné chápat termín do jisté míry přeneseně, ale při zachování funkčnosti, neboť systémem je veškerý žitý svět a mezi proměnné patří i vědomí jednotlivých jedinců o vlastních možnostech života v něm, parametry myšlení.

Stupně volnosti světa Diaspory:

Diaspora – nejprve se jako hejno světlic rozlétne ze Země do vesmíru tisíc naskenovaných vědeckých skupin. Jejich cílem je najít lepší vysvětlení některých astronomických jevů, aby si lidé zajistili bezpečnější život ve vysvětlenější realitě. Nové informace však místo toho na jedné straně přivodí zánik domovského vesmíru, zatímco na druhé straně z něj otevřou dveře ven: do neomezeného rejstříku nových možností života ve vyšších úrovních, v makrosférách, v dodatečných rozměrech,

Netlačí je jiný čas, než čas možného zániku jejich vesmíru, biologická smrt je spíše zastaralou volbou ortodoxních tělařů, osobnosti jiných běží jako data na nanowarových procesorech (kniha začíná dechberoucím čtyřicetistránkovým popisem zrodu nového vědomí v datové síti, od prvních vrásnění, datové blastogeneze, přes křehké namátkové procesy učení až po závratné pochopení odpovědi na otázku Kdo to přemýšlí? Já.), vytvářejí matematické simulace krajín, prolínají je s různými způsoby snímanou vnější realitou různých míst v galaxii, každá nová myšlenka, vyjádřená matematicky, znamená nové možnosti vyjadřování sebe, v prostoru těla i obývání světa krajín – všechny parametry se dají proměňovat, podle potřeby aktuálního zkoumání, cítění, využití konkrétních možností ke konkrétním cílům (princip taktilního modelování: lze šplhat po stromu evoluce, zaplavat si v eukaryotické buňce, skákat panáka v periodické tabulce prvků...)... lze si vzájemně vyměňovat psychické štěpy, posílat a ukládat osobnostní snímky, vytvářet vlastní kopie s nadefinovanými úpravami fyzického vnímání i myšlenkových omezení či schopností, nevratně se slučovat s jinými jedinci pro vznik nové osobnosti, lze velice znatelně zpomalovat a zrychlovat své subjektivní vnímání času a událostí (lze potom v subjektivním čase přímo pozorovat geologické proměny povrchu planety například, nebo se zrychlit do horizontu zvolené události – o den nebo o miliardu let, např. než se na zkoumané planetě objeví organický život), lze definicemi a příkazy nanowaru upravovat schopnosti sebe samého (např. posilovat vazby, navozovat či tlumit pocity, používat náhledy – víry, myšlenkové bloky, zanášet vzájemné převodní soustavy mezi strukturami symbolů, třeba pro vidění ve třech pěti sedmi dvanácti rozměrech – schopnost zpracovávat příslušným způsobem data z upravených očí–kamer–snímačů, schopnost koordinovat s novými symboly své pojmové mapy, myšlenkové struktury...) etc.

Limity jsou pouze komunikační – při nepromyšleném zacházení s tolika nástroji se může stát, že se jedinec dostane příliš daleko (v čase, prostoru, zkušenosti...) od ostatních, aby se k nim mohl znovu připojit, aby bylo ke komu – mezitím se mohli proměnit natolik, že jeho zkušenosti jim nic neřeknou, že oni mu k ničemu nebudou, odcizení prostorového i časového kontextu, nástrojů, nemožnost interakce, komunikace – a pokud se situace dá řešit *formálně* překlenováním, psychickými štěpy, převodem soustav symbolů – nastává problém *bytostný*, otázka identity – chci o sebe přijít, o svou minulost, která mě dovedla stát se tím, kým jsem, jak si rozumím? Nebo chci být hodnotný, nabýt nových významů v interakci jako právě ten, kým jsem se v čase vědomě vytvořil? Etc.

Přítomná reálná velikost celého polis, jedné občanské společnosti, která vytváří, nebo spíše rozpracovává celou svou časoprostorovou vesmírnou existenci pomocí vypočítávaných dat a propojení simulací se sensoricky snímaným fyzickým vesmírem („Pořád se mi chce tvrdit: Ano, ale neviděli jste to vlastníma očima. Jenomže... vy jste to viděli. Stejně, jako jste viděli všechno ostatní. Což je stejný způsob, jakým vidí nakonec úplně všichni. To, že naše tělařská mysl běží několik centimetrů od našich kamer, ještě neznamená, že náš prožitek je nějak magicky kvalitnější.“ Egan 2005: 84), je milimetrová kulička uložená ve vesmíru. Ovšem, existují tělaři obývající povrch zeměkoule, existují kliky, sekty a klany, které se rozhodnou pro různé planety a různé kompromisy – fyzická těla zbavená určitých, ale ne všech limitů, zbytkové instinkty, rozmarně volené atavismy kombinované s novou technikou. Možností je nepřeberně, každá má své klady, proč na nich lpět. A teoreticky vzato žádné rozhodnutí nemusí být konečné – mnohdy jde jen o psychické zjetí, neochotu ke změně, která pak už nedovolí, i kdyby třeba hrozila smrt, stát se záměrnými úpravami, skokově, nežitou zkušeností, někým jiným. Otázka identity. Etc. Je patrné, že otázek vyvstává mnoho, a je dobré říci, že Egan svůj svět propracovává natolik zodpovědně, že v něm lze nacházet i konkrétní ústrojně odpovědi – zdaleka ne pouze pro postavy románu, obyvatele světů v něm, ale pro nás, kdo jsme, jak zacházíme se svými možnostmi a limitami.

v na sebe vzájemně kolmých soustavách cizích vesmírů, zaplněných novými možnostmi, cizími civilizacemi v různých stupních vývoje, a vrstvy nových možností jsou nekonečné...

Rostlinný význam diaspory je zřejmý – lidstvo vysílá své výhonky, semenáčky, výsadky, z nutnosti udržet život, sebe zachovat. Když se ukáže, že domovský vesmír hrozí zánikem, nastává diaspora jako vyhnanství, lidé se rozptýlí po okolních vesmírech a usazují se a množí, kdekoli to jde. Většina druhů i jednotlivců se diaspory účastní ze strachu před koncem, živočišným puzením existence. Ale zblízka mezi nimi sledujeme několik jedinců s vnitřní nutností účastnit se všech dosažitelných možností sebe sama, neustále se vyvíjet, v čase přetvářet, měnit, opouštět starý tvar, aby se mohli stávat novými – jedince, z nichž jejich vnitřní napětí, touha do nového, činí neustálé vyhnance z vlastního druhu i z minulého tvaru, vědomí sebe samých – a neustálá vnitřní diaspora, vyhnanství z podstaty sebe sama, je definice jejich modu vivendi, těchto věčných sebeštvanců, kteří neustále vyhánějí sami sebe na hranice svých možností a jsou uhrančivě krásní, jedineční, neopakovatelní, v těch klíčových momentech nejvyostřenějšího vědomí o životě, o čase, o vědomí sebe, když se zatajeným dechem přepadávají přes své horizonty do nových tvarů, a rodí se s živoucím údivem v příští vteřině do nového vědomí o sobě.

V nepřeborné rozmanitosti světů, které se nabízejí k bohatému zkoumání a třídění a poznávání, však tito jedinci volí vyhnanství i odsud – nenechají se zlákat kvantitou – a my, jejich čtenáři, účastníci jejich vnitřní diaspory, sledujeme, jak se mezi nimi časem napříč vesmíry šíří skepse jako nicota, jak se při delším rozhlížení stále více jedinců i celých druhů uzavírá do poustevnických ulit, zapouzdřuje se vnějším podnětům, izoluje od okolí, aby se ponořili do solipsistních bádání uvnitř sebe samých⁴ – až nám ohnisko vyprávění označí poslední dva poutníky, kteří bezpečně zaznamenají mezi všemi jedinou (sic! tak velmi skeptická je Eganova statistika) pro sebe zajímavou civilizaci, protože diasporickou – říkají jim pro sebe Transmuteři, ještě je nepotkali osobně, ale jméno napovídá, proč jim mohou být cenní – druh, který lidem při procházení jejich vesmírem uložil v kódu upraveného neutronu, červí díry, zprávu o blížícím zániku jejich domovského

⁴ „Začínal doufat, že Poustevníci jsou skutečně tak hloupí, jak vypadají, což by byla spíš úleva než zklamání; promrhat s nimi tolik času by nebylo ani z poloviny tak hrozné, jako muset se smířit s vědomím, že inteligentní bytosti se z vlastní vůle navedly do slepé uličky.“ Egan 2005: 316–317.

vesmíru a posunul tak mimochodem lidstvo do nového stupně volnosti, spustil začátek té knihy, a který jim od toho bodu dál za sebou sledovatelně zanechává stopy vedoucí do neznáma, signály pro možnost jedinečné komunikace, zatímco před sebou na své pouti dál věčně uniká napříč stále vyššími úrovněmi, novými makrosférami, stále do nového, a míjí všechny ty usazené, uhnížděné, pokojně se množící civilizace, postupuje jimi na své samotářské, izolující cestě dál, v čase, pro možnost, že ...

A jim v patách pouze tito dva poutníci, stopují je o pouhých několik milionů světelných let později, sledují stopy z jedné úrovně do druhé, a za sebou nechávají v nutné diaspoře svůj druh i všechny své blízké, rozhodnou se jich vzdát výměnou za naději na otevřené tvoření, za znaky civilizace, která se si na sobě netrvá, která slibuje možnost interakce, proměnlivého setkání v komunikaci těch, kteří se chtějí měnit napříč vším (Transmuteři)... osamělé následování přitažlivých, lákavých stop napříč mikrovesmíry, makrosférami a meziprostory do jiných rozměrů, sledování skvostných artefaktů, omamných semenáčků, stop k jedinečné komunikaci, jejíž znaky cestou luští – aby konečně jednou, závratně hluboko na své cestě v čase i prostoru, než aby se dalo pomýšlet na návrat kamkoli, kde to znali, kde by mohli navázat, na další úrovni se našli osamělí, spatřili stopy končit uprostřed nezměnitelné samoty, v sebevraždě celého druhu ze stejného důvodu – z nedostatku komunikace s jiným... za možností které je touha vyháněla do stále nových končin miliardy let, než konečně dospěli k vlastnímu poločasů rozpadu naděje... než je Greg Egan nechal v izolaci vyhasnout, než je diaspora, která je stále znovu vyháněla z vlastního tvaru opět jen k sobě, vyhnala ze života.⁵

⁵ Játima se poradilo s observatoři. Na dohled nebyli žádní noví Swiftové, žádné nové brány z dlouhých neutronů, které by vedly do vyšších makrosfér. Žádné signály, žádné stopy, které je by jim řekly, kudy pokračovat. Jestli Transmuteři byli vůbec někde, byli tady. „Co teď? Kde je budeme hledat?“

Paolo se obtočil kolem nosníku a pak se vymrštil do prostoru indexové krajiny. Natáhl ruku, shrábnul několik hvězd, prosel je mezi prsty a znovu je rozhodil po obloze. Řekl: „Podíváme se přímo před sebe.“

„Před námi nic není.“

„Ted' už ne. Protože je to za námi. Viděli jsme všechno.“

„Nerozumím.“

Paolo zavřel oči a přinutil se to říct. „Ty artefakty, které jsme míjeli, byly polis. Co jiného mohly být? Jenže místo aby měnili data v jednom pevném polis [místo aby přepisovali historii v jednom vesmíru, v jednom časoprostoru]... budovali nová, úroveň za úrovní, [rozdíl po rozdilu kladli čas napříč, propojovali svým příběhem] bilióny makrosfér.“

Játima to vstřebalo. „Proč potom přestali?“

„Protože už nebylo co dělat. Viděli všechno, co chtěli ve vnějším světě vidět. Přinejmenším v šesti vesmírech se vyvíjeli – a potom strávili dvě stě bilionů tiknutí tím, že o tom přemýšleli. Budovali

A základní významy, rozměry Eganova rozumění diaspory tedy jsou: vycházení ze známého ven, pro společnost z vnější nutnosti, ale aby se – musí—li se pohnout, pronesla jinam nezměněná, zatímco pro jedince z vnitřní potřeby, aby se – i kdyby musel zůstat ve známém – všemi silami změnil.

A Eganova diaspora je také semenění, rozptyl, zanechávání stop, signálů sebe, kterými se množíme, rozšiřujeme, kterými sebe roznášíme kolem, šíříme dál. Bud'to abychom byli, my, navždy a všude rozesetí, kam až dosáhneme, napořád sebou, a nebo necháváme svou jedinečnou stopu pro možnost, že to něco nového vyvolá, majáky s výzvou, řetězce jedinečných informací, znaky sebe, signály k interakci, v naději do nového. Jednou je to sám cíl naší existence,⁶ zatímco podruhé naše prokletí. A rozdíl, přestože bytostný, je pak vlastně jen v úhlu

abstraktní krajiny, věnovali se umění, ohlíželi se za svou historií. [A všude nacházeli znovu sebe, bez možné komunikace s jiným, neustále tvořili sebe samé, nové, ale sebe, ve svých stupních volnosti.] Nevím. Nikdy to nerozluštíme, nikdy s jistotou nezjistíme, co se dělo. Ale ani nemusíme. Nebo snad chceš prosívat data, pátrat po tajemstvích? Chceš vykrádat jejich hroby?“

Játima zavrtělo hlavou.

„Ale těm tvarům nerozumím,“ řekl Paolo. „Měnila se jejich velikost a počet.“

„Já myslím, že rozumím.“

Když se vzaly pohromadě, artefakty tvořily obovskou sochu zasahující do více než kvadrilionu rozměrů. Transmuteři [svým vývojem] svou cestou napříč úrovněmi vybudovali rozprostřenou strukturu, vedle které byly i vesmíry malé, ale každého se dotkli jen lehce. Neproměnili celé světy v sutiny, nepřetvořili galaxie k obrazu svému. [Netrvali na sobě, byli na cestě ven, v neustálé diaspoře.]

Játima si hrál s modelem sochy tak dlouho, až objevilo správný způsob, jak ji poskládat. Převadlo krajinu do pěti rozměrů a pak postavu ukázalo Paolovi.

Byl to čtyřnohý, čtyřruký tvor s jednou rukou nataženou vysoko nad hlavu. Špička jedné nohy se odrážela od šesté makrosféry... Nejvyšší bod zdvižené ruky byl těsně pod nimi, v šestém kvadrilionu, a směřoval vzhůru.

[Hořká ironie, Eganova skepse. Nechal Transmutery, aby cestovali napříč miliardy let, aby neustále vycházeli ze sebe, ze všech nalezitelných vesmírů, rozměrů, trousili za sebou diaspory jako stopy, signály sebe ke komunikaci s jiným, kdo by o to stál, z vlastní nutnosti – a nikoho nepotkali. Ta možnost sama nepřestává trvat, ale v čase nakonec čekání není vydržitelné nekonečně. I kdyby po miliardách let. Poločas rozpadu naděje, zánik ochoty k vědomí znovu v novém nalézt jen sebe. Napříč časem, napříč prostory touto diasporou jako artefakt jejich nevyplněných nadějí po sobě zanechali to jediné, co měli, to jediné, čeho se toužili zbýt, to jediné, co s sebou vlekli, nač pořád naráželi, vlastní klec – stále nový obraz sebe.]

Játima uzavřelo gestaltový tok z deníku a rozhlédlo se po krajině plné hvězd. „Co teď? Mohli bychom pokračovat v cestě. Porozhlédnout se po místních civilizacích.“

„To by byla dlouhá, osamělá cesta.“

Po chvíli Játima řeklo: „Já nejsem připravené přestat. Ještě ne. Bojiš se zemřít sám?“

„Nebude to smrt.“ Paolo působil klidně, naprosto odhodlaně. „Transmuteři nezemřeli; vyčerpali všechny možnosti, které měli. A já věřím, že jsem udělal totéž. Nic dalšího mě tady nečeká. To není smrt. Je to završení.“ [Není to završení. Je to smrt, moment rozpadu naděje, zklamání ze zániku možnosti na setkání s Transmutery – a neschopnost čelit ve své zpečetěné izolaci navíc ještě i vědomí, že dokonce i ti, kteří věděli víc a jiné, se sami rozhodli pro zánik. Není to završení, je to smrt za poločasem příprav z rozpadu naděje na život.] Egan 2005: 363–364.

⁶ Věčné téma například Bradburyho, v Mart'anské kronice, Kaleidoskopu, o tom, jak člověk samolibě šíří sebe po vesmíru, obrací všechno k obrazu svému, takže zničí veškerou jinost dřív, než by si její cenu vůbec dokázal uvědomit.

pohledu, ve vnitřní motivaci, vztažné soustavě. Protože bez komunikace, již jsme tím chtěli přivolat, roste a množí se kolem nás všechno, co jsme, místo abychom se měnili, stáváme se stále znovu rozséváči a zajatci svého tvaru.

A poslední diaspora je nemožností v tom všem dál trvat, uprostřed bohaté tíhy nástrojů, kterými možná nebude na čem pracovat, je vyhnanstvím z vlastní trpělivosti, diasporou ze života v izolaci – a pokud nelze do komunikace, která by nabídla jiné, pak je za poločasem rozpadu naděje diasporou ze života.

A není to završení sebe, pouze završení přípravy sebe k něčemu, co se nekonalo – k životu v neustálém údivu z proměn, které se jedinci rodí jedině v interakci, protože za hranicemi ovládnutí vlastního tvaru, protože otáčením v cizí vztažné soustavě, v pouze sebou nedostupných stupních volnosti.

Postavy Eganova příběhu, vzdálenosti v prostoru a čase, které museli urazit v izolaci, jejich finální opuštěnost, nemožnost sebou přijít ještě k něčemu novému a jejich rozhodnutí, stejně jako solipsistní rezignace, která se rozlézá po knize napříč všemi sférami, vyjadřují jeho skepsi k možnostem otevřené komunikace v dnešní společnosti tady a teď.

A ačkoli já cítím soulehle tu skepsi, a dost možná i její míru, budže ještě nejsem za svým poločasem rozpadu naděje, s rozumějícím vědomím, že silná společnost drží jedince v izolaci vždy, roztroušené v ní v diaspoře osamělé jedinečnosti, vím, že mi stejně nezbyvá nic jiného, než to zkoušet. A tedy nástroje brousím a znaky sebe tvořím, signalizační majáky své jedinečnosti pokládám, kamkoli dosáhnu – z novu se ze sebe vši silou prokopávat ven, sama sobě v každém novém okamžiku k úplnosti, k novému vědomí sebe v čase v nových souvislostech – i takto ještě vždy v závratném vědomí, že tohle je být živý, do příští vteřiny pronášet sebe nově s napětím pro možnost, že právě v ní se otevřou ty dveře, po jejichž projití o sebe beze zbytku přijdu v otevřené interakci s někým jiným.⁷

⁷ A pokud se nic „jiného“ nestane, teprve potom budu svrchovaně vědět, že právě tohle jsem ve svém prostoru a čase mohla být já, jak mne spoludefinovala a utvářela izolace v příliš silné společnosti – a jestliže už teď si nesu lítost svých třiceti let právě v ní, nijak netoužím ani této lítosti ubrat na kráse jedinečnosti i jen jedinou z příštích vteřin, i kdyby v nich měla až do konce života napořád už jenom narůstat. Musím sebe prožít, dotvořit všemi silami, kam to bude možné, všemi možnostmi, které mám, které se zpětně definují i tím, co možné nebylo. Nemůžu chtít míň, než vědět, jak nejvíc mohu být ve svém světě já – co jsou mé stupně volnosti, i kdyby k neustále ohromující závratí, že to opravdu nešlo „jinak“ a dál.

Zjednodušený nárys—vodítko—krajinná mapa—hierarchie—vztažná soustava:

2. Moje diaspora textem—světem jako *modus vivendi* — v ostenzi — cestovala—li jsem do Asie — ukázání specifík zatím nejzajímavějšího použití textu, k jakému jsem se nechala přijít, jeho vlivu na realitu, donucení svých lidí k tomu, aby mou žitou realitu tvořili zajímavěji — při platné biologii, chemii, fyzice... alespoň nové stupně volnosti dosahované na realitě textem.

Cestovala—li jsem do Asie, bylo to z nezbytnosti mé vnitřní potřeby diaspory, ze silně pocitovaných stupňů nevolnosti v Evropě, její nesnesitelné společnosti, v jejím myšlení, kterým jsem pro sebe zevnitř došla k nejzazším hranicím, kterými zevnitř pohnout více jsem nebyla s to. Nejvyšší stupeň evropské nevolnosti mě donutil. Cestovala—li jsem do Asie, nebyl to zájem o Asii a nebyl to únik z Evropy, byla to poslední mi známá možnost, jak se pokusit jejími ztuhými rámci ještě vší silou potočit, pákou svého myšlení z nové vztažné soustavy evropskou ztuhlostí ještě jedenkrát nově pohnout, ještě najít z vně, co možná posledního mi může Evropa nově znamenat.

Cestovala—li jsem do Asie, nesla jsem do ní touhu sebe, postavit se doprostřed vší té jinosti a dívat se, co jsem si do ní přinesla, kdo jsem bez opory vrostlých kosterních rámců, co je mé, a co toto mé vypovídá odsud tam, zpátky do Evropy, o ní, o všem, co jsem v ní nechala cizího i svého. Poslední krok k porozumění nějaké soustavě, jejím možností, je změnit vztažnost, paralaxu, a nejlépe, jde—li to, podívat se na ni co možná zvenčí.

Cestovala—li jsem do Asie, potřebovala jsem nástroj, kterým vytěžím nejvíce možností, významů, jímž přijdu k nejvíce různým znamenáním. Z nezbytnosti jsem takto vymyslela specifika Zcestných textů, pravidla dopisů, a moje diaspora z Evropy pak vedla Asií jimi: má vlastní epistemická diaspora z Evropy, abych v možnosti toho změnila epistemologii sebe, byla z nezbytnosti epistolární.

Svou nakonec půlroční cestu Asií, vlastními silami a z nezbytnosti bez příprav, téměř bez informací předem, bez plánů a rozvrhů zřídka jiných než ze dne na den, napříč Ruskem, Mongolskem, Čínou a po HongKongu, zkušenostmi, zážitky, rozpínáním limitů mysli, hranic i fyzických, scénériemi, setkáními, objevy, nápady, soustředěními, úvahami, strachem i ohromením nad ohroženími těla i mysli, nad ztrátami, ubýváním i narůstáním, nalézáním nového, rozepisovala jsem v dopisech

jednotivým „svým lidem“ a listy aktuálně posílala, každému zvlášť, v napřenostech a nezbytnostech mých jedinečných vztahů s každým z nich, o kterých už ani nebylo možné vědět, kudy a jestli se povinou dál.

A nyní mluvím již pouze o této jedinečné komunikaci, pohyby textem světem, na samém konci škály, kde už nejsou pro text (pohyb) jiná pravidla, než udržet se vzájemně na hranici srozumitelnosti: pouze společná slova a pravidla jejich spojování, tedy je-li koheze, koherence se pak už musí dostavit, netrváme-li předem na tom, komu a kam to bude, jsme-li jen otevřeně celými sebou důsledně napřeni, co si ještě dokážeme tím vzájemně přivodit.

Má půlroční pouť z evropských paradigmat byla průběžně zaznamenávaná a rozpracovávaná v textech osobních listů,⁸ pronášená v nejširších znamenáních skrze dopisy „mým lidem“, těm několika, které mi na společnosti v Evropě (na jejích paradigmatech zevnitř) vydobyla má jedinečnost, u kterých jsem dokázala existovat, neboť jsem si vymohla, že přestali mít potřebu mě sespolečňovat, nechávali mě být nejvolněji, jak jim to bylo lze, a kde mohli, mi ze svých limitů příkládali – každý po svém, jedinečně, v řádu každého z těch vzájemně nezaměnitelných vztahů, které se navíc neustále přetvářely, dopředu otevřené, v každém okamžiku a tvaru předem i zpětně nejisté (ačkoli svými osobními limity vytvářející nová, vlastní neúhybná paradigmata...).

⁸ „Nevedu si deníky, záznam toho, co mám v přítomnosti v hlavě, je pro mě nejen zbytečný, ale je přímo ničivý. Komunikuji nikoli pro uchovávat, ale pro měnit, rozevírat dění do co nejzajímavějších možností – nejzajímavější jsou přítom ty, na které nemohu přijít sama, protože nejsou v mém souboru možností, který mne – v každém okamžiku znovu – definuje. Jakožto případný konzervant mých úvah je mi text pouze nepřítelem, v tu chvíli, kdy bych měla zaznamenávat, vždycky už pracuji objemem své mysli ke změně, k novému tvaru, dobývám tím, co mám v hlavě, už nové prostory svého času – zapisování by znamenalo absurdní a nevratné ztrácení přítomného času (opak Prousta, ale také opak jeho situace), ve kterém se už musím posouvat někam jinam, do nového – konzervací minulých stavů navozovala bych si neuhraditelnou mezeru v přítomné existenci. Pokud tedy píšu, potom nikoli pro sebe, pro záznam toho, co už v hlavě mám a rovnou nově používám, ale proto, abych psaným textem vydobývala interakci na někom druhém, pro niž už samo moje psaní bude dostatečně zmnožující, abych mu mohla v čase psát, na dálku vyprávět a zblízka tím už sebe zajímavě měnit a pro možnost toho měnit i své adresáty, posilovat jejich možnosti, excitovat stavy mysli svých komunikačních partnerů – tedy z podstaty věci mají všechny mé texty konkrétní příjemce, jsou epistolární a ve své konkrétnosti namířené přímo proti jednoznačným stavům mých životních realit.“ Zcestné texty, kniha první.

„Byla vášnivou čtenářkou a četbu pokládala za jedno z nejvznešenějších zaměstnání; na rozdíl od psaní, které paradoxně hodnotila jako naprostou ztrátu času – dětinské hovnění vlastním choutkám, snad ještě větší babrání než malování prsty. Čtení však obdivovala jako nesobeckou činnost, která je zdrojem informací a inspirace. Určitě pocítovala lítost nad ubožáky, kteří musí obětovat život takové ztrátě času, jako je psaní, abychom my ostatní měli co číst. Čtením také člověk získával sebejistotu a zběhlost v používání jazyka, který je nezbytným nástrojem formování neustálých komentářů k vlastnímu pozorování skutečnosti.“ Irving: 261.

Cestovala—li jsem do Asie, sama povaha jednotlivých situací a dějů, zážitků i úvah, vyznačovala, komu ze široké škály mých lidí ji bude nejlépe vytěžit — kdo mi svou osobností poskytne podloží, úhelník, přijít vyprávěním k nejvíce otevřeným možnostem, situace i vztahu. Nebyla to činnost ryze intelektuální, každá událost již v průběhu dění intuitivně ohlašovala, s kým z nich bych v ní chtěla být, rozkládat ji, protože přirozeně tíhnu vždy k největší otevřenosti, k nejbzdáleněji neznámému, všemu, co si zatím neumím představit — a tak vždy už přirozeně vím, s kým chci, mohu a musím u čeho být, pokud ne sama.

A tyto dopisy jsem fotografovala a v nejkratších možných časech, v nalezitelných místech internetu, posílala do Evropy očím svých lidí, obnovovala napojení, rozehrávala významy, přijímala změny, rezonance, odpovědi, přetvářela a vracela nové zpět — v niterných dopisech záznamů svých myšlení, hraničních zážitků a zkušeností, ve svém rozvažování nad vzdálenou Evropou, nad nimi, nad svou ne—možností vrátit se zpět (až zpětně se má cesta dá popsat jako půlročí, na ní nebylo jisté nic) — hledala jsem žitelné procesy, hmatala tep, jestli a kudy je.

Má cesta do Asie byla mou diasporou z evropského rozvrhu jistot, diasporou z přejemné, všeprostopující pavučiny pravidel, omotávajících zvenčí mou vlastní hlavu i tělo: z každodennosti pohybů druhých lidí, vedených téměř již reflexem, bez možnosti nenechat na sebe, na svou žitou jedinečnost, monotónně působit ostatní lidi, společnost svého druhu, mé vlastní fyzické okolí, a jejich normalizující naučené dodržování řádu evropského plánování, vědomou spolehlivost časových rozvrhů, zjetí nepřekvapivých trvání smluv a vymezených jistot.

A tyto dopisy, ve kterých s rostoucí vzdáleností (času, prostoru i myšlení) a nejistotou návratu rostla závratně rychlost proměn a hranic jednotlivých těch vztahů, jejich významů — jsem v novém posunutí možností jako otevřené listy jeden po druhém začala věšet na webové rozhraní. A všechny své lidi, s nimiž mé vztahy jsou tak osobní, tak jedinečné, že jsem se s každým v čase setkávala vždy o samotě, k absolutní soustředěnosti dění, a kteří se tedy vzájemně znali především jen z mých vyprávění, jsem pozvala přicházet k této hranici, na toto rozhraní mých jednotlivých životních dynamických příběhů — a nechala jsem je vzájemně si nahlížet do svých textem rozpracovaných nejnovějších kapitol. A vnitřní hranice mého světa se proluly, nedopočítatelně převrásnily významy, co prošlo komu do jakých očí, prostory mých intimít, aniž by mohly přijít o svou jedinečnost, se začaly

vzájemně rozprostraňovat a proměňovat, exponenciálně rozrůstat. A se mnou v Asii má vnitřní Evropa, síť mých jedinečných vztahů začala pozvolna houstnout, novými vlákny se chytat nových prostorů, vzájemně se rozrůstat a nedopočítatelně se měnit. Uprostřed zkamenělé ztuhlé zbytnělosti, jak se mi zdálky celistvě jevila Evropa, má vlastní síť v ní ožila novými silami, bolestmi, tlaky, závratí, krásou, zalykáním do neodhadnutelných nových rozměrů a významů pro příští možnosti žití tam i zpětná vidění. Moje oči, hlava a srdce se naplnily novou žitelnou zvědavostí a donutily mne všemi silami se do toho živoucího reje mého znamení vrátit zpět, i kdyby jen na poslední návštěvu.

Cestovala—li jsem do Asie, byl to pokus přivodit si toho co nejvíc, textem i pohybem, a pak to použít proti všemu. Hraničních momentů bylo na každém kroku té cesty. Dopisy z nich jsem vepisovala do vázaných sešitů, jeden jsem kladla za druhý, vznikly celkem tři svazky stran pokrytých hutným drobným písmem, na každém řádku průlom, napřeny něčím a k někomu.

Tušení, ještě doma, že se z té cesty, na kterou se potřebuji vydat, možná nevrátím — buďto proto, že se natolik změním, nebo protože na ní můžu i zemřít.⁹

⁹ „Sestřičko, píšu ti z cesty, jsi to jediné, s čím jsem se nerozloučila, a vzhledem k našemu aktuálnímu mlčení, které se ze dne na den klene už několik měsíců, nevíš. Vyrostl ve mně ostře směr, a teď někam mířím a vzdaluji se a narůstá ve mně pocit, že se už nevrátím. Jsi taky tím, na čem jsem si to začala uvědomovat. Když jsem ti poprvé za dlouhé roky — a kdoví jestli ne v našem vztahu úplně poprvé — napsala, že tě chci vidět, a vyjádřila tím svoji vůli, zatímco jindy to vždycky byl jenom vypuštěný balonek možnosti, který jsi mohla postrčit zpátky a nebo právě vypustit, nechat klesnout do nebytí, tenkrát šlo o silný pocit, že je to něco, co chci ještě prožít, že s tebou chci nějakou dobu být, trvat určitou rozlehlou plochu neodkrojeně vedle tebe, protože nám tudy ještě něco nového má vyplynout, o co já stojím — vnímat tě v čase, být tobě kolem, ve spojitém bytí, ze kterého bychom se nemohly vymluvit, unikat do svých snadno dosažitelných samot, kdykoli vycítíme napětí... Vnitřní tlak naznačuje, že možná končí čas, ve kterém to ještě pro nás bude možné — a pokud ne čas, možná mnou alespoň končí etapa, ve které to ještě může mít cenu pro nás, kým jsme. Tahle tak zřejmá a svou naléhavostí nová touha mi vyostřila vnímání a dala mi uvědomit si, že cítím určité končení, nedostatek času — ne jako možnost, která může kdykoli završit, jako to mám vždy — ale jako téměř nadcházející stav. Znáš ten pocit, že si sebe někde neumíš vybavit... já si sebe najednou neumím vybavit v budoucnu, jako žádnou možnost. Vnímám, že mám něco v nepořádku v těle, vyšetření (po deseti letech u doktora), nahmatání, nejistota, ultrazvuk... Čtrnáct dní čekání na výsledky nechalo vyrůstat představám. Lehké bolesti, napětí, nevolnosti. Ale dnes mi v telefonu zpráva, že všechno je v nejlepším pořádku. A tak horečně přemýšlím a ohnisko vysvětlení se posunuje jinam. Sílí představa, že jsem hledala zástupné, že tlak v břiše je průvodní jev pocitu, že mám málo času, tísne — stěsněnosti — a končení. Ale co je to za „konec“, nevím. Ale — loučím se s tebou, teď, tímhle dopisem, který nečekáš, a nějaký konec tedy nastává. Odjíždím, Terezko. Vybrala jsem si Mongolsko. Mnoho důvodů, náznaků, o kterých bych mohla...ale. Přibýlo Rusko, je po cestě tam, a Čína, když už budu tak blízko — když se díváš na mapu a táhneš prst, přijde ti nemožné to neudělat... dál nevím. Jakkoli nerozumím, jak uchopit ten pocit konce, a přestože přirozeně nemám žádný určitější plán, je zřejmé, že o takové cestě nemohu uvažovat v měřítku menším než několik měsíců — po několik let nebo prostě až do konce. I pouhé tři měsíce by ale myslím byly vzdáleností, ze které se i lidem méně citlivým na změny v čase, než jsem

já, musí zdát absurdní myslet na něco takového, jako je návrat. Kdo by se to měl vracet, a kde by asi tak hledal to místo, kam. Jenže o tomhle konci teď nemluví, ten se děje každou vteřinu a díky němu jenom se může pořád pokračovat někam dál, jinam. Je mi, jako by mi končil čas právě tohoto pokračování, jako by přede mnou všechna jinam mizela v prázdnotě. Jak mi ubývaly dny do odjezdu, počítala jsem jim, jestli se mi v nich stihneš ozvat ještě včas na to, abych se s tebou skutečně mohla sejít na dost dlouho, aby to ještě nebylo loučení, ale část života strávená s tebou. A mezitím, v čekání na náš společný život, jsem se nacházela, jak se v sobě loučím s lidmi, s věcmi, a začínala chápat, že to opravdu dělám. Nikdy jsem se s nikým a ničím neloučila, veškerá končení byla jen přestupy do nového. Teď jsem se dívala – pozorovala své vlasy, oholené štětečky, a napadalo mě, jak dlouho by asi dorůstaly. By, Terezko. Ve stájích po práci pozorovala čerstvá hřibata – jaké by to bylo vidět je ještě odrostlá, dívala jsem se na ně jako na generaci dětí, která dospěje ve světě, kam já už životem nedosáhnou. Kde se to ve mně vzalo? Pokoje v bytě – pohled po knížkách, po věcech – představ si, začala jsem v náhlém nutkání vyhazovat věci, které do souboru mých, jak ho chápu, nenáleží, čistit znaky, brousit strukturu svých významů, s pocitem, že musím usnadnit rozumění tomu cizinci, který tu bude stát a po všem se rozhlížet místo mě. Jediný svůj portrét, který jsem kdy namalovala – když jsem si tenkrát rozhýbávala ruce pro psaní diplomové práce, o sobě k sobě, vytvořit vůli – tu holčičku – mohl by ji někdo skutečně považovat za fyzickou tvář mé minulé? Ta představa, i mé letmé zalíbení v takové možnosti, příběhu, už byly od vlivu na můj život tolik vzdálené, cizí. Včera se objala s Oldou, že se tedy rozloučíme. Hrdinové. Předtím jsme dělali dál, jako by se mou ohlášenou cestou nic neměnilo, koneckonců kdybychom měli něco, čeho jsme spolu ještě nedosáhli, nějaký dluh, bylo moře příležitostí si ho umořit. A tak jsme si teď účtovali čas stejně drazé, jako by se jeho poměr neměl změnit, každý ve svém pokoji do noci u knížek, vycházeli jsme k sobě dál jen v řídkých setkáních, příležitostných rozhovorech, když někoho napadlo hezké vyprávění... Dávali jsme si záležet, abychom nepřipustili, že přece jen těch příležitostí nepatrně narůstá, že zadních polic počítačů jsme vymetali filmy, které jsme chtěli spolu vidět, častěji si vzájemně vařili večeri, vymýšleli srdnaté vtipy, obaly z perleti kolem zrnka písku. Umiš si představit, že mi bytí u věci dokáže vytláčit z očí slzy? Pod tlakem pozornosti snesené na věci se lisuje lítost, že nelze u každé z nich zůstat tak dlouho, aby člověk obsáhl veškerou rozmanitost jejich příštích tvarů, souvislostí – jejich vzájemných trajektorií. Chtěla ty slzy odbýt dalším vtípem, nepovedl se, začala vysvětlovat, a nakonec se přistihla při tom, jak Oldovi líčí to celé – pocit končení, lítost, že všichni ti lidé, věci, všechny ty tvary přijdou o tak nesmírně bohatou existenci mého pohledu, kolik jim přikládám co z nich vytvářím – a že ze všech jejich významů nebudu jako úhelník nově vznikat, vyrůstat neopakovatelná já. Ne pro lpění na existenci vůbec, ale pro tu jedinečnou krásu dějů, vědomí toho tvoření, života – což nakonec asi je totéž... Že tam dál nejsem, jim, že to nesbíhám a nerozbíhám, že se tady a teď nenacházím v žádných možnostech, nevidím se vracet, ani nikde zůstat, nevidím se pak už nikde být. Znáš ten pocit? Kdykoli přede mnou bylo něco a já si sebe v tom neuměla nijak představit, v žádných možnostech, nikdy se to nakonec nestalo, šla jsem jinudy, které se tam odsud nedalo vytušit. Ale teď nevidím před sebou vůbec nic. Pořád mi strašně chybíš. Není mi líto, že jsme spolu v našich životech byly tak málo „čistého“ času – mám pocit, že v posledních osmi letech nebyla vlastně ani vteřina bez tebe, vrytých tvých pohybů, jak se ve mně rozvíjaly spolu s mými, vidění i tvýma (svýma tvýma) očima. Není ve mně jediného znamenání, abys v něm neměla svoji nevykořenitelnou stopu, které by neneslo zásah proměny o tebe, i když to samozřejmě většinou nevíš, z každodenního života navzájem známe to, co si zvládneme napsat, a ačkoli celé měsíce neuplynou víc než několik hodin mezi intenzivními dopisy a odpověďmi, někdy je to přesně naopak. Jsi mi prorostlá tak, jak se to nedá říci o nikom jiném, protože jako jediná máš tak pružnou životní stavbu, že sebou ihned reaguješ na sebemenší podněty, protože – ať už si toho jsi vědomá nebo ne, a ať je ti to nebo není výslovně cenné, ty bys totiž říkala, že není – zasahuješ až tam, kde se z tebe stává spoluhybatelka, spoluvytvářitelka principů, vynalézatelka způsobů, jak ještě, co kde nového můžeme vytvořit. Jsi gejmír a navíc jsi to ty, kdo nás učí brát věci fyzicky do rukou a se vším bez ostychu pracovat, zatímco já je pro nás víc lámu myslí a pak si měníme – a ty to stíháš, co myslím, a dovedeš rozehrávat, nikdy nevím, co u tebe najdu, kudy to změníš... a jen někdy najdu utikání... Já nevím, lástočko, jaký konec to cítím. Je absurdní si zkoušet představit, že bych tam mohla přijít o život, ale já to najednou opravdu musím uvažovat jako něco, co možná nadchází. S tím vědomím je pak klidné vidět, že jsem všem lidem až dosud dostala v možnostech našich vztahů, a sobě tady ve všem, že nezbyvá nic, co bych nevylišovala až do konce, žádný dluh. Hladkost a dokončenost křišťálové koule. Jen s tebou je mi líto, že jsem netlačila víc, že jsem ti možná dovolila příliš lehkovážně uhýbat, je mi za nás líto, jestliže ty pak budeš cítit, že jsme mohly víc, někudy dál... Nebo přede mnou leží něco, co se vymyká mým zkušenostem, principům mého tvoření se, a proto si

Zlomovost hranice mých třiceti let. Rusko literárně, četné úvahy podnícené aktuálním čtením Prousta na cestě. Rusko stopem, život v ruských vesnicích, vyprávění řidiče kamionu o životě na Kamčatce a na Aljašce před čtyřiceti lety. Ovládnutí ruského jazyka z nezbytnosti. Rusko skrze skutečně nadešlý strach ze smrti, rozhodování nad vnitřní nutností pokračovat v cestě, suchý hlubinný kašel za nočního cestování ruským vlakem – pryčny a visutá lůžka hromadného vagónu, ruské samovary, horečky a zimnice, obrazy tyfových lazaretů, kde černá jáma místo plic. Julius naléhá na návrat, má bytostná neschopnost tu cestu přerušit, není kam a proč se vrátit. Rozkol s Juliem, který už nerozchodíme – měníme režim fungování, Julius si daleko od rozptylování a bez možnosti spoléhat na mě konečně uvědomuje samotu a začíná o sobě přemýšlet. Neulevuji mu, nepřikládám. Nechávám ho být. Pět dní nuceného zastavení, čtyřicetistupňové krasnojarské

to neumím představit. Že se tedy sbíhá dění přesně k tomu, co bych si přála. Skutečně neznámé, jiné. Že se změním natolik, že s tím tvarem já vůbec nijak nemůžu operovat, žádné falešné modely, protože není žádný – ani iluzorní – materiál, protože není to nové pootočení myšlení, vykroucení spinu o novou otáčku, která tady nevím, kudy by mohla být. Zánik, nebo absolutní změna. Co mě skončí, nebo to, k čemu celý život nejvíc napínám. Nebýt, nebo být úplně jinak, nově vidět, myslet souvislosti, stavět a cítit nový svět. Nemám strach. Z ničeho, ani fyzické bolesti, jakmile jednou už konec cítím, nezáleží, jak to skončí, skončí-li to. Beru to všechno, co mě dokončí, jaká jsem. Ale lítost nad ztrátou všeho, co jsem držela pohromadě, jenom já, a co se nestihlo rozežít natolik, aby to mohlo existovat beze mě, ve změnách, v otevření možností lidem, kteří by viděli alespoň stejně široce... Jako bych ve své izolaci – když zmizím, vším, co jsem vyhloubila, zmizela i se všemi svými úponky, beze stopy. I tohle je přijatelné, hloubka nepřímo úměrná vlivu na okolí, za tu jedinečnost stálo všechno, co to s sebou v tomhle světě přináší, jsem ráda, kým jsem, neměnila bych s nikým. A vím ty, a v Juráškově je ze mě tolik čerstvých otisků, jeho otevřené hry, nebojácnost, zvědavost, radost a zkoumání... jeho přístup k bolesti, strachu, ke změně, jeho oči, když se dívá, s kypícím bubláním napíná, v očekávání se smíchem vymýšlí, mhouří pozoruje, kudy se pustit, a jak putuje světem jako malý nebojácný dospělý připravený na všechno, co se může stát, že to ohne, aby se mu to líbilo. Ví, že to, co v něm ze mě je, budeš hýčkat a rozevírat, k novým možnostem jeho očí a světa v něm. Ví, texty všech skladeb, které Ondřej píše, jsou poměřovány mnou (When she's riding horse, she rides – and you can't say who's eyes – who's eyes have seen that scene of life – that one you recognize... – She is like a stream – like the stream of life – and you will never mind.), ví, mohla bych takhle vypočítávat do neuhrazena – ale stejně vím, že sám ten životný princip, ta nutnost rychlosti, být aktuální, jakkoli všemi mými lidmi sledovaná a skrze mě pocítovaná, jakkoli v důsledcích jimi je, že ve své nezbytnosti zmizí se mnou... Když se vidím vytrhnout, beze mě zbude svět, který zpomalí... Nevím, jestli teď můžeš rozumět, ale dost možná ti to už nebudu moci za našich roztoulaných nocí, kdy nás juráščí péče pouštěla na průzkumy, vysvětlovat... teď odjíždím a v sobě si nesu konec. Lásečko. Lástoočko. Nelituju, že jsme se nakonec neviděly, jen si se vši plností uvědomuji, že jsme tu naši často využívanou možnost přese všechno se nasetkat využily už možná naposled. Chybíš mi a je to pozitivní hodnota, která mi přikládá, a s tím chybením v sobě tě v úplnosti mám. Nemůžu nejet, i kdybych cítila konec sebesilněji – tím spíše ne. Není čemu se vyhnout, nedává smysl, všechno mě táhne zjistit, co se mi stane, všechno mě táhne stát se. Třeba se opravdu blížím ke změně, kterou si v sobě od počátku nesu, ve své touze napořád prolamovat. Těším se tím víc, čím víc ve mně narůstá to prázdnno možných představ. Nebojím se těch zemí, mohlo by se to stát kdekoli, o místa nejde. Blížím se v čase. Jsi krásná, Terezko, buď. Vědomí, o co všechno přijdu, je tak ohromující, že jsem až pyšná na svoje oči, co všechno dokázaly uvidět, hlavu, kolik toho dovedla vylisovat, co všechno unesu. Bolí mě břicho, mám závrat' a strašně se těším. j.“ Zcestné texty, kniha první.

horečky, zimnice, zábaly, bezvědomí, sny. Vnitřní tlak z nedostatku času, musím alespoň do Mongolska. Existenciální dopisy Terezce, se kterou jedinou vyvstala potřeba ještě doslovit. Načerno sehnaná antibiotika, nekvalifikovaná diagnóza počátku zápalu plic. Zlepšení, slabost, pokusy vstát, chvatný odjezd k Bajkalu dalším nočním vlakem. Pokračující slabost, závratě a břišní křeče, které se pak nepřestaly až do konce cesty po Asii. Pravidelné hádky s Juliem, kdykoli před sebou začal uhýbat. Noční sauna na Bajkalu.¹⁰ Mongolská rozlehlost.¹¹ Cesta k nejzazším

¹⁰ „...všechno v ruských velikostech, a tedy v sauně šílených sto patnáct stupňů, tísnilí jsme se nazi v koutku na podlaze, ničeho se nedotknout, třením o vzduch páčila slupka nosu, oční víčka, uši, ramena...vydržet...kluci utekli po patnácti minutách...já vydržet, kam až...myslela naši saunu na Brtníku, Terezko, bylinky nad zažehlými kameny, třas vědomí, když si jde po hraně, sestupuje po výkonu vlastní cesty a rozšiřuje se po stupních, v překonávání sebe sama...vždycky je možné ještě o vteřinu prodloužit vědomí nesnesitelnosti, ještě o jednu a o další, tys mě učila takhle sestupovat, neuhnout si...tělo jako esenciální pálení...v čisté bolesti, v tom stupni, kde vědomí o ní přebije všechno ostatní, tělo už není tělem, o které se staráme, stává se platformou informace o existenci...v takových chvílích čas je intenzivní vědomí o vlastní napřenosti, posuvném vznikání, cítíš, jak se protahuješ z neexistence, dobýváš sebou prostor příštího dění...kam až dovedu být, vydržet pocit, kterým je bolest (a může to být i slastí, slast dovede obrátit vědomí k sobě úplně stejně intenzivně – rozdíl mezi slastí a bolestí od jistého stupně intenzity je jedině v tom, že bolest lze vědomě prodloužit, vydržet mnohem déle...slast je bodová, má vrchol, ze kterého rovnou strmě opadá, a vůlí nelze se v ní udržet déle než několik zoufale krátkých okamžiků...bolestí se lze stejně zoufale dostávat dál, vůlí pracovat)...a pak ta náhlá myšlenka, kmitnutí, které to napínání zlomí, vědomí člověka, že nemusí – že to stejně tak dobře nemusím vydržet...i zlomek vteřiny je potom nepřekonatelný dostatečně rychle, nutnost v prostoru fyzicky překlenout centimetry k východu dohání k šílenství, vytrhnout dveře, zalknout se, téměř se zhroutit v intenzitě přechodu, jen na minimum ztenčenou linií vůle se pronést těch několik nutných kroků...řezavý záblesk chladu, jak se k tobě Bajkal animálně natáhne, spláchně tě a spolkně, myslím na tebe a křivkou tvých vystouplých žeber, tvou jehelnou štíhlostí se prolamují do jeho černých vln, je půlnoc, a pak už tiché anestetikum propasti, diskontinuita rozdílu odkrojí vnímání – ještě neexistuje škála tělesné zkušenosti v takovém prodloužení, na kterou by se tyhle hodnoty daly vynést... jsem chvíli za hranicí...než se dostatečně rozšíří, než se vytvoří tělesná zkušenost, lze se nechat pokojně unášet v meziprostoru prvotního tápání, půlnoční černá voda Bajkalu a bezhvězdná noc s tím naprosto souzní, jedno přechází v druhé bez rozlišení, bez pocitů anestetizovaného těla jediné, co zbývá k vnímání, je pohyb, bezrozměrný, ve tmě vznášení – není nahoře dole, není rozdíl mezi větrem a vodou, není nic než tma a houpání a tušení, že něco se probojovává k vědomí, že něco k sobě pracuje...a potom to nastává, k sobě přicházení...to už ležím na pryčně za skleněnou stěnou, do níž bije vlnami Bajkal, a soustředím, nechávám, ať se to naplno spustí: rozjíždí se šílený jekot buněk, souzvuk táhlých sirén, sténání, jak se každá propadá do sebe ve frenetickém starání o život, vyrovnat nepochopitelný tlak krve, ten maniakální rozdíl teplot, dosud nezažitý, jak se každá buňka pouští ostatních, jako ruce rozeštvaných dětí, když se pokouší sama pro sebe najít klíč, jak se zachovat, přežít neznámou intenzitu ohrožení...a buňky na celou širou pláň okamžiku přestávají spolupracovat, stahují vzájemná spojení, síť, která vytvářela tělo...a vědomí, které se plovoucí odevzdaně otáčí mezi tím, ve volném prostoru mentální plazmy mezi buňkami, které spolu nekomunikují, které se pro teď rozpadly do solipsistních pokusů, jak se každá otočila do sebe dovnitř...a potom se škála rozšíří, zkušenost zaznamená jako srozumitelná a tělo se znovu sepe, upokojené vysvětlením, vědomí se stává svědkem nového zrodu celistvosti... Jsem tady, Terezko, byla jsem v ruské finské sauně, roztopené drsnými rybáři doběla, jsem vykoupaná v Bajkalu, zachumlaná jen do ručníku kráčím noční podzimní všemi opuštěnou vesnicí po jeho břehu, lidé v domcích spí, nikdo nevidí polonahou malou postavu, jak se ubírá pryč, až tam, kde za dřevěnou ohradou proti nebi strmí do písku zabořená rezavá kostra obří vojenské lodi, na kterou hraje vítr, meluzína vyluzující samotu. Cítím mocně, co to znamená tady být, jsem tu jediná, tady a teď, kdo rozepíná tmu, větší než vesmír.“

¹¹ „Kášku, dovol mi tě upozornit: zdánlivá komplikovanost struktury toho Rodenského není výsledkem hloubky jeho zkušeností a osamělosti jeho prožitků, které by byly tak zahraniční, že nešly pronést slovy... je obyčejným nedostatkem schopnosti vyhnout se víře, usvědčuje ho rakovinné používání jazyka proti němu samému. Trochu mi připomíná dávné naivní Terezčí pokusy popisovat mi, jak se stává nicotou, zbavuje se já, její počáteční jazykové pokusy o řešení buddhistického imperativu nebýt, všechny ty řeči o rozpouštění vědomí do něčeho, co tě přesahuje... Je to přitom jen otázka čistoty definic a neschopnosti dodržovat vlastní pravidla, vyhnout se kulatým čtvercům – západní logika se dostává do pasti, a usvědčíš každého z nedostatku žité zkušenosti a nánosu víry a apriori soudů, když se tváří moudře a opakuje teze, které v našem čtení nedávají smysl a o kterých se proto obecně soudí, že se za nimi skrývají ty odlehlejší prožitky, které nemáme, protože ty by způsobily, že se je budeme pokoušet popisovat stejně nesrozumitelně... Sotva koho napadne (protože věří ve správnost, místo aby na sobě zkoumal), že potíže je v tom, že východním textům na těch popisech v našem smyslu dostatečně nezáleží... oni nelpí na analytickém popisu zkušenosti jazykem, jsou to povětrní básníci a nejbližší mají tak ještě k francouzským esejistům, a to je velká nadsázka... Jde o omyl úzkostlivé západní interpretace, která se při čtení východních textů snaží za nimi hledat něco nedostupného, neznámého... a proto je nenapadne, že to všechno mají pod nosem. I na západě lze meditoval a říkat tomu soustředění, lze projít k osvícení a popsat to jako domyšlení důsledků a pochopení (nemusí se říct nazření) podstaty myšlení – nemusíme mluvit o rozpouštění já, ega, abychom mohli říct, co a proč nás dovedlo k pochopení, jak se v čase odvíjí skutečnost, a k nepotřebě na tom cokoli měnit, jen to sledovat, abychom to věděli, abychom byli součástí, bez plánů, přání nebo emocí plynoucích z pouhého nesouladu z neporozumění... Chci říct, že kdokoli se na západě tváří takhle tajemně a používá východní termíny, zcela jistě nic nepochopil, protože v opačném případě by to za sebe právě dovedl popsat vlastními nástroji srozumitelně (tak, jak k porozumění jedině mohl na západě přijít), místo aby balil svá nejasná tušení a víry do cizích závojů vhodných pouze z důvodu stejné nejasnosti, do které před vlastním myšlením ucouvl... Tobě vyčítám, že to na mě takhle testuješ, místo abys sám sobě nejprve osvětlil, čím přesně tě ty texty přitahují... ten tzv. otvor, prázdno, které vytvářejí, spočívá jen v laciném triku, ve kterém se proti sobě postaví pojmy v kontradikci (bavíme se o západních textech naivně se otírajících o východní zkušenost, kterou si západním způsobem konstruují nad texty, jež nemají nástroje skutečně interpretovat – nemohou se zbavit analytické důslednosti v přístupu k textům, a bez ní by pak neměly vůbec nic – jediná možná cesta by byla popsat vlastní zkušenost důsledně po svém, tedy právě jimi, a najít možné soulehlosti – jenže na to nemají sílu, vůli a čas k potřebné zkušenosti a soustředěnosti k nutné důsledné práci s jazykem k jejímu popisu a úplnému pochopení – navíc je to samotářská práce, která by je v čase izolovala a nakonec odloučila, protože zbavila víry ve společnost)... – a tady končím, protože bych najela na známou písničku, zatímco já tě místo toho chci pobavit a celá předchozí úvaha tomu měla připravit prostor – sleduj, jak jsem popsala svůj první prožitek rozlehlosti mongolské krajiny, než jsem ten papír vytrhla, zmačkala a zahodila (a potom zvedla, teď ho přepíšu tobě a sobě pro usmání a zase zahodím): „Mongolsko rozevřené máma očima tím prostorem je mezi, jak tu stojím mezi jednotlivými jurtami, kameny, ostrůvky stád na rozložitých přehledných kopcích, jak obrovské vzdálenosti mezi jednotlivými objekty vše vyvazují ze vzájemného by náležením, ze struktur, ze společnosti, jak tady každé jedno už jenom je, nic než každé ono samo, až to už skrze ostatní s nimi nejsoucí téměř není, a není znamená absolutní je; tak ty veliké prostory, vzdálenosti v čase, je a mě zneviditelňují, a zprůhledňují, každé jedno, kráva, kuň, strom, kámen, jurta, trs, střep, práce, dech, oblaka, to každé je tu tak absolutní, že mizí ostatní, všechno, a tím i sebe, a přitom je, tak moc, že už tomu nejde nic přidat (ani sebe a tím to být), dotknout, a tak aby to skrze mě nějak bylo, mizí mě to a bytí je tu nebýt skrze cokoli, co tu je.“ Tak, Kášku, směješ se? Já se rozesmála upřímně.

No ale pak stejně – stojíš a díváš se kolem sebe dokola a víš, že jsi sám – všude jinde o tom musíš přemýšlet, dobrat se toho – a tady nejde to nevidět, do kostí necítit. Pro mě je zvláštní stanout v tak dokonalé vizualizaci toho, co si v sobě celý život nesu a v Evropě musím složitě uhajovat proti intuici ostatních lidí. Faktem ale je, že krajinní, divocí Mongolové téměř postrádají abstraktní myšlení, jsou ryze praktičtí, používají se navzájem k úkonům, aby přežili, berou, co potřebují, z celoročně se pasoucích stád jen ubírají maso do hrnce, ze kterého společně jedí, postrkují se, kde se právě chtějí mít, bez existence vysvětlení, jen z nutkání fyzických potřeb, ohřívají se vzájemně v doupatech. Kdyby ve stejné krajině měl žít sem přesazený Evropan, z každého tisíce by sotva jediný nezešílel při vyvinutém abstraktním myšlení tím neustálým vědomím své samoty, závažnosti své existence, která musí být soběstačná. Viděl jsi Urgu? Michalkovův film, nádherný, a ve své nádhernosti se málo chápe, Evropanům nemůže být zřejmé, jak velice je experimentální, nedokumentární... Michalkov totiž vytvořil přesně to, co by mě zajímalo – dal páru mladých

východním hranicím Mongolska, sedmáct set kilometrů jízdy ve starém ruském autě po síti prašných vyjetých kolejí mongolských stepí a polopouštních scenérií. Šedesát osm hodin v kuse ve dvanácti lidech v ruském dvanáctimístném UAZu. Okupační praktiky Mongolů osobního prostoru a času jedince. Osmihodinové malátnění u porouchaného UAZu uprostřed pouště, při napjatém čekání, jestli velbloud pomalu mizící za dunou se jednou vrátí s klínovým řemenem, zatímco řidič a spolujezdci se do němoty a nauzey zpíjejí ajrakem a vodkou Čingischán a odmítají mluvit rusky. Nemožnost vládnutí mongolským jazykem. Výsadek, opuštění uprostřed oranžového prázdna, před námi pěší dvanáctidenní cesta nezměnitelnou samotou mongolské krajiny u hranic s Čínou, břeh jezera a řeky místo mapy. První vážné noční mrazy, první sníh – revize představ o podzimu v Mongolsku. Ráno uvnitř stanu zamrzlá láhev s vodou. Osmihodinový výstup na horu, dehydratační malátnost, nejistota ohledně polohy stanu v krajině pod námi, jediný pokus před

Mongolů evropské abstraktní myšlení a umístil jejich jurtu na hranice vnějšího Mongolska (tam, tam jsem chodila pěšky mrazem absolutní samotou křížem krážem, v 3D vizualizaci samoty, v tomhle ročním období už i bez Mongolů, přestěhovaných do mírnějších podmínek). Jistěže se zbláznili, ale divoce a pyšně, s vědomím dobovatelských vládců – a sledovat se to dá v tom filmu jen ve formální struktuře, do které se postupně přepustí obsah příběhu...nebudu přesnější, nejdřív se podívej. Mluvit můžeme pak, bude-li nějaké.

...uprostřed prázdna zvlněných mongolských kopců musím myslet na Terezčiny pokusy popsat mi svoje „nebytí“... krajina sama dělá za mě určitý stupeň práce, zneviditelňuje mě, zprůhledňuje do křišťálové čistoty, průzračnosti bytí... a přitom ona průzračnost, když se na ni soustředím, nespočívá ve zjednodušení, převodu na pouhý fakt existence – jsem tu u vědomí plnosti, složitosti všeho, co mě vytváří, jsem plně u svého vědomí, a to je ponořené v prázdno krajiny, široko daleko samo a při pohledu do vzdálených krajinných horizontů, kde není jiného nic, vidí svou samotou – a celistvost. A je nerušené, protože při takovém rozhledu je ona samota a celistvost daností, není důvod a ani možnost tékat. Vědomí spočívá ohromené svou celistvostí zde, zhlíží se v krajině, zrcadlí se, vidí se v ní, neboť je vymezené viditelnými vzdálenostmi své nenarušitelnosti. Viditelná vzdálenost je záležitost významu. Jaké tohle musí být uprostřed plání sněhu, kde na bílém lesku ani očím nejde spočinout a kde se vědomí nemůže uchytávat rozmanitostí tvarů stromu, kamene, odstínu šedi, kde musí stanout již úplně samo na sobě... něco z toho tu cítím... ještě nevím, ještě jsem neměla dost času zažít a promýšlet, ale je to majestátní a prosté...mám teď pocit, že se to nedá slovy pojmut, ale můžu se aspoň slovy snažit zjistit proč – a tím k tomu přijít, a dostat se tak zase už jinam... Myslím tady často na ten film, Hero... ale je to ještě jednodušší... s každým obrazem pohledem na široko daleko jediný strom, absolutní kámen, samu o sobě horu, stádo, oblohu, pláň se mi tu z nezbytnosti jejich existence vynořují z paměti krajiny příběhy, zkazky, legendy... není to už jen tak, že vypravěč existuje, aby vytvořil vlastní příběh – tady je v životě mnoha lidí jen jediný strom, jediný kopec – který už takto svou výlučností má magickou přitažlivost úběžníku životů, ještě než se vůbec začaly odvíjet, musel mít auru nezbytnosti příběhů, svědka všech významných událostí v životě člověka (kde by ses v prázdno krajiny s jedním kopcem, jediným stromem, jediným jezerem na padesát kilometrů sešel se svou dívkou? se sokem k souboji? s přítelem ke shledání, k rozloučení? kam bys hnal svého koně stanout sám se svým smutkem, úzkostí, radostí? podíváš se po krajině a víš, na co se jako modrý fáborek buddhistických poutníků na strom u cesty naváže tvůj život, víš předem, kam se podívat, abys viděl prostor svých příštích lásek i tragédií...)... není to tady tak, že různí vypravěči si utkají různé příběhy, které osídí postavami a předměty... tady je na začátku strom, který si vytvoří různé vypravěče... Ještě než se seznámíš se svou dívkou, už dávno víš, kde se s ní jednou budeš milovat a kde jí necháš vzkaz, že ji opouštíš, vyháníš. Michalkovova Urga.“

příchodem tmy vydat se správným směrem. Tři noci nespánku z přílišného chladu, bolest kostí při doteku s podložkou, nemožnost spát, návrat horeček, bez léků není černou jámu plic čím zahradit, intenzivní sny o Terezce v desetiminutových spánkových stavech, které únava vymůže na bolestivém mrazu. Po dlouhých nocích čekání na první ranní slunce, bledé, ale skutečně životodárné – nutnost rozehtřívání nohy, ruce, tělo, aby se vůbec pak dalo pokračovat v cestě, v dalším pochodu s třicetikilovými batohy. Konec hovorů s Juliem, putujeme v kilometrové vzdálenosti od sebe, scházíme se jen k jídlu a na noc a při překonávání ledových řek, horských přítoků, které musíme brodit. V modrožluté krajině, kde v tuto dobu v tento mráz v tuto nadmořskou výšku už nikdo nežije, v čtyřicetikilometrové samotě na dohled až do příštího léta.

Uprostřed noci s nehorázným úplňkem zavěšeným v bezedném prostoru nad hlavou jsme bezprostředně ohrožení sveřepými divokými koňmi, strachem a šílenstvím té noci stmeleny v jednolitý neúhybný dusající proud – zatímco ještě před nemnoha okamžiky člověk ve svitu baterky obklopený úchylným pocitem bezpečí v tenkostěnném stanu četl v knize japonského autora, kterou ze zoufalství nedostatku příběhů ukradl v buddhistickém centru v Ulaan–Baatoru, jako ve zvráceném borgesovském zrcadle o tomtéž, o šílenství mongolských koní, které přepadá a dobývá jejich krev za noci, kdy je měsíc v úplňku... .. Evropo! Úzkoprsá smysluplnosti tvých představ, ustydlá omezenosti na tobě v potu tváře vydobývaných překvapení, tupá bezfantazijnosti tvých děsů, nízkosti tvých bezpečných závratí. Úchylná jednotejnosti, soutvářnosti. ... Po deseti dnech upírání jsou oči magicky uhranuté rejstříkem barev kamenů na mongolské půdě, olejovými skvrnami všech intenzit mechů a nerostů, všemi těmi divokými tvary několikamilimetrových přežívajících rostlin, jedinečnými barevnými přechody oblohy napříč postupem dne i změnami počasí. Pozorovat odlesky vodní hladiny řeky, která se neustále proměňuje, pokoušet se sledovat všechny ty nepravidelnosti živé rtuti říčního toku, je téměř nevydržitelné, jak bohaté a náročné na pohled. Po překročení hranic do Číny závratná změna optiky. Vizuální šílenství, výbuch skutečných barev a tvarů v přeplněném kypícím hraničním čínském městečku naráz odhalí, co se stalo s očima. Celé Mongolsko, třicet dní vizuálních meditací, je v následujícím okamžiku nahlédnuto jako synonymum šedohnědé jednolitosti, ústavní akseze a střídme chudoby. Peking, staré vnitřní město, kolonie výtvarníků,

lingvistické rozhovory o stylistických možnostech čínštiny, staré a nové, s filosoficky zaměřenou malajskou novinářkou a překladatelkou LamLi, u které bydlíme. Jižní Čína, desetidenní cesta na kole po odlehlých oblastech čínského venkova, třicet nad nulou. Prach a pot, zářivá pohlcující hojnost džungle, neinvazivní nakloněnost tradičně smýšlejících rodinně založených Číňanů. Denně čtyřicet kilometrů výlučně strmými serpentiniami kopců, na vrcholu hraničního pětihodinového stoupání, které v polovině už nebylo možné vzdát, nás čeká skrytý konfucianistický klášter, přespíme v klášterní zahradě, v pět ráno zvony a fialový výbuch svítání, toulám se, na podlaze nedostavěného chrámu pak prostřená snídaně připravená stoletými bezpohlavními mnichy, jejichž jazyku nerozumím, jejichž pozvání otevřenou dlaní přijímám. Nijak se nedivili, když mě našli ve své zahradě, na desce stolu bylo mlčky položeno o misku víc. Loučení, gesta a vzájemná uctivost vůči cizímu světu, pocit téměř mimozemského setkání. Noční cesta klinicky čistým vlakem do Šenzenu, a potom HongKong – kyberpunkové blues, karneval na konci vesmíru, multikulturní město z rozhodnutí, svoboda tvarů i možností, od skloocelových konstrukcí, po nichž se vinou bambusová lešení, po zelené ostrovy s lagunami bez lidí. Indický profesor matematiky s osobní knihovnou přes celý byt, která by svazek po svazku mohla být téměř moje vlastní, napříč stoletími krásné beletrie autorů evropských, amerických i jihoamerických, po nejlepší tituly sci-fi a fantasy, přes umění k encyklopediím o filmu. Zatímco mě učí jezdit na jednokole, topíme se v přehršlích témat k debatám. Na rozloučenou si pouštíme novou režisérskou verzi BladeRunnera, rytmicky sestříhanou do velikého opusu, jehož nejestetičtější sekvence se natáčely v HongKongu. V jižní Číně nás po tradičních jídelnách, čajových obřadech, masážních technikách a snídaňových zvyklostech prováděla dvacetiletá živelná kráska Teng, původem z HongKongu, právě na cestě domů z Indie na Nový Zéland, jejíž otec architekt je původcem návrhu jednoho z nejslavnějších mrakodrapů celé té scény. Tolik jen namátkou, mezerovitostí synekdochických útržků, útlý zlomek pro představu mé cesty po Asii.

Řekla jsem epistolární cesta? Cestovala—li jsem do Asie, řekla jsem.
*Na pohled nočního HongKongu, poslaný Terezce 6. 11. 2008 z Prahy,
jsem napsala, i pro vás:
Velikou pusou, Terezko.*

A víš co, možná že jsem vůbec nikdy nikde nebyla.

Nemám jedinou fotku, jen kombinace slov.

Možná jsem příliš dobře věděla, že se nevrátím, že cestou umřu – pamatuješ – na zápal plic, na otravu mlékem, rozdupaná koňmi nebo splašenými buvoly, vlky roztrhaná, že zmrznu u jezera mimo dosah lidí a že všechna ta slova, která teprve stvoří moji cestu, tak nikdy nevzniknou.

Možná, abych mohla skutečně cestovat, abych mohla svoji cestu žít, skrze ni nově sebe i vás, musela jsem neodjet.

Tvoje sestra

„Jak to tedy bylo. Nemám jedinou fotografii sebe v Asii. Protože jsem tam v možnosti toho i nikdy nebyla. Ačkoli jak se to vezme, tu cestu jsem podnikla. Cítím se rozhodně větší o cestu po Asii, pamatuju si zážitky, mám zkušenosti. ...“

„Jestli se vám teď honí hlavou praktické otázky, jsou zbytečné. Opravdu. Vysvětlit se dá všechno, to vždy. Opálila se už v Norsku, slovenská rezidence s terasou jen pomohla nevyblednout. Dárky, stejně jako mobil, přivezl Julius. Ostatně dá se to všechno objednat po internetu. Pohledy jsme koupili a napsali tady, už před cestou, bylo jich mnohem víc, z různých měst, s různými texty, Julius vybíral a posílal ty, které se aspoň trochu hodily. ...“

„Čas cesty jsem trávil v luxusním domě na slovenském venkově, s krbem, vysokorychlostním internetem, sklokeramickou kuchyní, břidlicovou zídkou. Peníze z Norska utratila za nájem, pojištění, jídlo, za účty za internet, za druhý nájem, mobil, za průvodce Lonely Planet v několika vydáních a jazycích, za atlas, další odborné knížky i beletrii v angličtině. Za komunikaci, za cestu do Asie. ...“

„Ted', když už víte, není těžké to domyslet. Julius cestoval fyzicky, zásoboval mě daty, posílal texty, fotky, zprávy, proběhla kvanta internetových telefonátů, vyprávěl, vzpomínal, chrлил informace, jména, místa, příběhy, natáčel videa, fotil, posílal odkazy na mapy, internetové stránky míst, webová rozhraní lidí, uživatelské profily, on–line galerie... já nasávala a třídila, provazovala, nacházela nepřeborná napojení na další kanály a zdroje informací, stránky měst, blogy

cestovatelů, asijské deníky a magazíny, literární servery, mezi tím vším donekonečna probíhat myslí, skákat nebe peklo ráj po interaktivních políčkách...“

„Spřádala jsem vlastní cestu Asií, synchronizovala data čas od času s Juliem, Julius byl moje primární nervová soustava, zásobník podnětů, vzruchů, stavebních kostek datové sféry. Znáte ty pasáže z Neuromancera? Tak. Jen jsem nelpěla na té zastaralé představě, že budu prožívat to samé – proč taky, s mou výbavou jsou zážitky a příběhy z té cesty, které dovedu upříst, mnohem zajímavější, složitější, hlubší, s nikým bych neměnila. Vyprávím své i Juliovi, a bývá ohromený. A tak mám svou cestu po Asii, a skrze mě ji máte i vy, texty, které jsem posílala průběžně z různých míst své pouti, jimiž jsem ve vás budovala vědomí o své cestě, jejích krásách a úskalích, o svých přepadáních přes hranice sebe sama, tancích po ostří vědomí a mezi životem a smrtí, kolikrát.“

„ Vím, že když jsem se vrátila a nečekaně přišla na koncert Ondřejovy skupiny v Praze poté, co jsem mu pět minut předtím psala textovou zprávu, že zůstávám učit angličtinu v provincii YangShuo, bylo to z HongKongu. Věděl to překvapený, dojatý Ondřej, věděl to Oldřich, věděla to Terežka. A po přečtení těchto řádků to budou vědět jen o něco složitěji, o možnost Slovenska. Ale myslím, když už nebudu psát víc a podrobněji o svých dnech strávených na Slovensku, těžko budou dostávat ze svých myslí všechny ty podrobnosti z mých cest po Rusku, Mongolsku, Číně...vzpomínáte? Jak jsem tam stála uhranutá samotou, viditelnou na padesát kilometrů kolem sebe, co to znamená být sebou, nemít nic než vlastní ruce, nohy, mysl a svaly a sílu v nich, pocity zimy, pud sebezáchovy a doširoka se rozlévající vědomí o prostoru, který znamená čas. Vědomí o tom, co je strom, je—li v syrové trpké prázdné krajině jediný na dohled. Jediný kámen. Jediná já. Co je to hlad, co je skutečný mráz, závislost na tom, že dokážu ujít v prázdné krajině dvě stě kilometrů jen s tím, co mám na zádech, a tři noci nespát bolestí z mrazu, kdekoli se klouby, kosti dotknou přes hromadu tkanin a vláken tvrdé země. Ráno čekat na první paprsky slunce, aby vyhnaly bolest z kostí, aby rozehrály nohy natolik, že rozeženu led a přeždu v cestě stojící řeku.

Čínská masáž mých nedotknutelných chodidel. Kachní vejce vařená v čaji.

Houtongy. Koupel v zapadlé krápníkové jeskyni. Stádo buvolů, co se na mě ospale

se vyhřívající v posledním slunci hnalo polopouštní krajinou. Noční lezení po skalách nad jezerem, za úplňku, a po cestě stíny velbloudů proti světlému nebi, živé dýchající zvlněné krajiny... a protáhlé tiché pobíhání šelem, sevření strachu a obrovská úleva, ta armáda zavilých duchů, kteří se nám postavili do cesty, nebyli nesmlouvaví hladoví vlci, které jsme jindy slýchali výt, ale do spánku zanoření koně, nehybní v závětrí stínu za dunou. Ti dva španělští filmaři na kolech, muslimské obětování krávy, dlouhé rozpravy o Dostojevském. Ruští rybáři. Tvarohovitý pach mongolských dětí.

Máte mě tam, máte mě tím vším, a já díky vám se tam mám pevněji. Už ani nevím, jak to „skutečně“ bylo, kladli jste mi všichni tolik otázek a já tak přirozeně nacházela tolik odpovědí... spoje se převázaly, posílily, vyprávění zjemnilo vazby, upletlo další varianty minulosti mezi hlavními oky... kolik věcí jsem si v odpovědích na vaše otázky sama ujasnila, upevnila, uvědomila, o Asii, o sobě tam, o svých zkušenostech, jejich rejstřících, souvislostech, rozhraních pohyblivých polí jejich významů, všech těch asijských smyček, v mé osobnosti...“¹²

Ale dost možná, že mě tenhle zpochybňující text napadl až v HongKongu, nebo dokonce až v Olomouci, v mém bytě útulku, kam jsem se po příletu zavřela na samotku za stažené žaluzie a tři týdny odmítla vycházet, abych neviděla, abych nenechala oči znovu si zvykat na bolestivě izolační, chudou olomouckou realitu, tak bolavě stejnou, nezdolně neměnnou, jak se pokouší ochočit moje oči.

„Nikdo ode mě neví, že tady jsem, protože jsem vyděšená, nevím, co tu budu dělat, nechci nikoho potkat, aby nepotvrdil, že tu jsem, takhle se to přece jen ještě napůl nestalo, aby mě do toho nevtáhli, jen at' mám ještě čas soustředit se, vyžrat si z toho cestu ven.

Nezbyla mi ani koruna, představa, že si tu najdu práci, je absurdní, jakou práci, s kým bych asi tak mohla za peníze trávit čas.

Nechci s nikým mluvit o tom plynutí v minulém čase. Zjišťuji, náhle, že nakonec se to přece jen povedlo, nebo něco, náhle se Asie slila v bohatý tok, otevřené plynutí, roztavený nuget řítící se časem měnící a netuhnoucí ani do jedné z podob, které bláznivě nabírá a ztrácí pro už nové – nemůžu mu teď nastavit studený, starý kadlub Evropy.“

¹² Zcestné texty, kniha druhá, Evropské ostatky v zářivých barvách.

„Terezce jsem psala, že jsem pořád ještě v HongKongu. Dělán, že jsem se nedostala k jejímu poslednímu dopisu. ... Zítra ráno jí dojde pohled a naplní její správná tušení, že už jsem zpátky. Dnes v noci jí – jako jediné poslední – pošlu zbylé listy popisující návrat do Evropy, končící textem pohledu pro ni, pohledu z HongKongu do Prahy. Bude vědět, že už jsem otevřela dveře. A pokud stihne dočíst až sem, než se ke mně rozběhne po stovce zlatých nití, bude vědět, že stojím strnulá a třesu se, protože nesmím dovolit, aby její zářivý překrásný tvar přerušil to bolavé a zoufale pomalé nehezké líhnutí ve mně, aby ho zbrzdil nebo narušil, a přitom už ji k nevydržení chci obejmout a podívat se na ni. Možná když ji nepolíbím, nezapomenu, kdo jsem, že se mám někým stát, jako v pohádkách. Ale já ji políbím, budu úplně u ní, úplně s ní, a budu to muset utančit, protože v životě se narozdíl od pohádek tradice ctít nesmí, aby vůbec život byl, živý, pravidla se musí přerůstat silou jedinečnosti. A stejně cítím, že ten proces se musí potkat s Terezkou, nechráněný, a přežít, aby až budu tam, na jeho konci na okamžik držet nový tvar, než se zlomí rozpadne do nové a ještě šílenější nezřetelnosti, z níž ho budu dolovat novými nástroji a silami, aby tam byl ten tvar v tu chvíli úplný, nejkrásnější, i o ni, a ona ho jako dárek uvidí, bude pro něj mít vytvořené oči. Setkání s Terezkou, blíží se mi, víc nevím.“

Je to duální, funguje to obousměrně, obě představy se vzájemně podmiňují, a teď už je jedno, která z obou je vám pravděpodobnější. Když se mojí Terezky zeptáte, kudy to bude, kudy povede její myšlení téhle mé cesty, po Asii nebo po Slovensku, udiveně se na vás podívá svýma obrovským olejovým očima a řekne: *přece obojím. A dost možná, že taky byla úplně jinde, měřila teploty na meteorologické stanici na severním pólu. A co vy víte, možná jsem ji celou dobu měla tady doma, učila Juráška číst, v noci chodila s čelovkou sbírat ze záhonků zeleniny slimáky, věšela prádlo – a ty dopisy, tak ty jsem přece v ušetřeném čase psala já.*

Protože Terezka už ví o komunikaci své.

„Kdybych se chtěl stát spisovatelem, vytvořil bych postavu holky. Ta holka se zamiluje do mladýho kluka. ... Aby na něj udělala dojem, řekne mu, že chce podniknout cestu kolem světa. Nasedne do vlaku a odjede.

*On za pár dní dostane první e-mail z Londýna.
A potom z Paříže, z Lisabonu, z Madridu.“
„Z Oděsy, z Tbilisi, z Káhiry a z Alexandrie?“
„Klidně i odtamtud. Taky z Johannesburgu, Montevidea, Fitzroye.“
„Kde je Fitzroy?“
„Na Falklandech. Víš, kam mířím?“
„Ano.“
„Kde je ta holka doopravdy?“
„Tady.“
„S trvalým připojením na internet a s atlasem New World Edition
sedí na posteli. Můj román by byl román v dopisech...“¹³*

Zatímco ze své cesty, ať už byla čímkoli, jsem se tak jako tak vrátila v listopadu roku 2008, tuhle knížku jsem dostala do ruky až v červenci 2009.

S Ondřejem tomu říkáme smyčky, když cítíme, jak se svět ovíjí kolem našich interpretací.

A možná že to celé bylo ještě také úplně jinak. Chcete vědět, co si pamatuju? Existuje Terezka? Asie existuje?

Chápejte, jsou to pořád jen slova – slova máme všichni stejná. Slova, která zakládají jedinou skutečnost, ke které můžeme, kterou máme, kterou jsme, každý svou. Ale stejná slova může přikládat každý, po svém, po svém aby pracovala pro nás už jinak. Cítíte mocnost textu? Co jste schopni usouvztažnit, jak jste ochotni umět to ještě myslet, podržet existenci svých blízkých v možnostech jejich tvarů – kým vám ještě mohou být, se stát, i vašima očima? A vy bohatí, existující tím? Váš svět? Jakých popisů skutečnosti jste mocni, pronášet je komunikací, abyste je mohli důsledně žít v možnostech, které otevírají?

Moji nejbližší mě mají nejvíc, všechny varianty, možné stavy, které mi sebou dokáží přivodit, které sebou zmohou. Moji nejbližší mě narůstají, abych byla co nejvíc, a každou vteřinou v čase z novu, v nových možnostech znamenání, komunikací s nimi, o ně, do nového.

¹³ Zeh, J.: Hráčský instinkt. S. 292.

„Co bys řekl,“ zeptala se, „kdybych ti vyprávěla, že někdy sypu mletý pepř na rozpálenou plotýnku sporáku, pozoruju souhvězdí ze žhnoucích zrníček a vdechuju jejich vůni, protože tak mám dojem, že pro mě aspoň občas někdo vaří...“

Nikdy jsem na plotýnku nenasypala ani zrnko pepře.

Stačí hrstička slov, abys uvěřil, že mě miluješ. Chápeš?

Je fakt a otřepaná pravda, že žádná skutečnost mimo naši schopnost ji popsat neexistuje! Proto můžeme jeden druhého zachránit.“¹⁴

Moje skutečnost, ta jedna ploška z ní, zpřístupněná v jedné své části tímto textem vám, jako příklad, je aktuálně rozkročená mezi dva kontinenty a napjatá v pavučině myslí mých složitých lidí, kteří z ní dokáží – každý po svém – vytvářet extrapolovat mnohem víc otevřených možností do příštích znamenání, žitých statků realit, než bych kdy mohla sama já uskutečňovat v izolaci vlastní hlavy. Zachraňuju si život, jeho volnosti, komunikací s nimi, o ně, zachraňuju si vědomí času, rozevřenost možností do budoucností, které mají jen jediné společné – že si je nikdy tady a teď neumím představit. A už teď přetvářejí příběhy mých možných minulostí. To je vědomé bytí v čase, neustálé přepadávání přes okraj, vytváření nového horizontu, tomu slouží vyprávění a myšlení, komunikace v mém smyslu. Záchraně života z izolace konečných možností.

A ve svém světě já ty možnosti mám, pohyby texty, sbíhají se mi, interagují, rozvrhují mě do dalších myšlených žitých skutečností, o kterých nevím, kam v příští vteřině povedou, kudy to bude – kromě toho, že to bude další diaspora, únik do nového a cestou troušení komunikačních semenáčků toho, kým jsem teď, jak si všemi silami rozumím, a kým právě proto nebudu v příštím okamžiku.

A jak jsem řekla, tohle jen jedna malá ploška, vaše jedna část z ní, tady a teď – střípek mých stále se vyvíjejících schopností diaspory – k životu ve stále vyšších stupních volnosti, s kýmkoli dalším, kdo toho bude mocen aktuálně je se mnou vytvářet.

¹⁴ Zeh, J.: Hráčský instinkt. S. 376.

Seznam literatury:

Borges, J. L. Nesmrtelnost. Praha 1999.

Coveney, P., Higfield, R. Mezi chaosem a řádem. Hranice komplexity: hledání řádu v chaotickém světě. Praha 2003.

Cubitt, S. Smrt starých médií. Rozhovor se Seanem Cubitem. Text Ivan Adamovič. In: Živel. Technologie + styl + overground + infekce & smrt. 22/2002.

Bradbury, R.: 451 stupňů Fahrenheita. Praha 2001.

Bradbury, R. Kaleidoskop. Odeon. Praha 1989.

Bradbury, R.: Mart'anská kronika. Praha 1963.

Černý, J. Dějiny lingvistiky. Olomouc 1996.

Deleuze, G. Proust a znaky. Hermann. Praha 1999.

Deleuze, G., Guattari, F. Rizoma. In: Co je to filosofie? Oikoymenh, Praha 2001a.

Deleuze, G., Guattari, F. Kafka. Za menštinovou literaturu. Hermann a synové, Praha 2001b.

Dostojevskij, F. M. Idiot. Lidové nakladatelství, Praha 1974. Vyd. 8.

Eco, U. Hledání dokonalého jazyka. Lidové noviny, Praha 2001.

Egan, G. Axiomat. AF 167, Kuřim 1998.

Egan, G.: Diaspora. Návrat, Brno 2005.

Egan, G. Karanténa. Návrat, Brno 2002.

Ellison, H.: Nemám ústa a musím křičet. In: Hugo Story 1968–1969. Winston Smith, Praha 1996.

Gibson, W. Neuromancer. Laser—books. Plzeň 1998. 2. vyd.

Hume, D. Zkoumání o lidském rozumu. Praha 1996.

Husserl, E. Přednášky o vnitřním časovém vědomí. Ježek, Praha 1996.

Irving, J. Modlitba za Owena Meanyho. Odeon. Praha 1994.

Krčmová, M. Idiolekt. In: Encyklopedický slovník češtiny. Kolektiv autorů. Lidové noviny, Praha 2002.

Miquel, P. A. O emergenci v biologii. In: Aluze 2–3/ 2004, str. 124.

Murakami, H. The Wind—Up Bird Chronicle.

Orwell, G. 1984. Praha 1999.

Platón. Kratylos. Praha 1994. Vyd. 2. opravené.

Pollack, R. Chybějící okamžik. Praha 2003.

Prigogine, I., Stengersová, I. Řád z chaosu. Praha 2001.

- Proust, M. Hledání ztraceného času. Svazky I–VI. Překlad Voskovec–Pechar. Odeon. Praha 1979–1988.**
- Sapir, E. Jazyk, rasa, kultura. In: *Aluze* 2–3/ 2004, str. 127–133.
- Stephenson, N. Kryptonomikon. Praha 2007.**
- Stephenson, N. Sníh. Praha 2000.
- Störig, H. J. Malé dějiny filosofie. Kostelní Vydří 2000. Vyd. 7.
- Toltz, S. A Fraction of the Whole. Advanced reading copy. Předběžný výtisk před oficiálním vydáním. Sydney 2008.**
- Vybíral, Z. Psychologie komunikace. Praha 2005.
- Vykopalová, H. Vybrané kapitoly ze sociální psychologie v kontextu komunikace. Olomouc 2000.
- Watzlawick, P. Jak skutečná je skutečnost? Mylné představy, klamání, porozumění. Konfrontace, Hradec Králové 1998.
- Wittgenstein, L. Tractatus logico–philosophicus. Oikoymenth, Praha 1993.
- Zajdel, J.: Edenie. Praha 2000.
- Zajdel, J.: Limes inferior. Praha 1989.
- Zeh, J.: Hráčský instinkt. Praha 2006.**